

Kalendarium wydarzeń - Grudzień 1970

różniemieście Gdańskie fot. z Archiwum KK

14 grudnia

Gdańsk

9.45 - Wiec przed budynkiem dyrekcji Stoczni Gdańskiej, w czasie którego robotnicy domagali się cofnięcia podwyżek cen wprowadzonych 11 grudnia, a podanych do publicznej wiadomości 12 grudnia (według oficjalnego komunikatu ceny zostały podwyższone średnio o 17,6 proc.), podwyżek i zmian systemu płac, a zwłaszcza naliczania premii, a także odsunięcia od władzy ekipy rządzącej (Gomułka, Cyrankiewicz, Kociołek, Moczar). Zaświadczone przybycia przedstawiciela władz KW PZPR do stoczni, nikt nie odpowiedział na to wezwanie.

11.05 - Z bramy nr 2 Stoczni Gdańskiej wychodzi pochód liczący około tysiąca stoczniowców. Wobec nieobecności Alojzego Karkoszki, I sekretarza KW PZPR, który jest w Warszawie na Plenum KC PZPR, u wejścia do gmachu pojawia się sekretarz ds. organizacyjnych KW Zenon Jundziłł. Jego przemówienie do demonstrantów kwitowane jest gwizdami. Ogłoszono, iż wtorek 15 grudnia będzie dniem strajku powszechnego. Pochód demonstrantów udaje się najpierw do Stoczni Północnej, później na Politechnikę Gdańską i do siedziby Polskiego Radia.

13.00 - Stoczniovcy wybieraj Rad Delegatów. Składa si ona z ludzi akceptuj cych postulaty, jednak nieuczestnicz cych w manifestacjach. Rada składa si w du ej cz ci z członków partii i nie ma autorytetu w ród strajkuj cych.

14.00 - Grupa robotników nawołuje studentów w czasie wiecu na Politechnice Gda skiej do przył czenia si do strajku i demonstracji, przeprasza za zachowanie robotników w marcu 1968 roku.

16.00 - Licz cy kilka tysi cy osób pochod napotyka w okolicach wiaduktu Bł dnik na oddziały ZOMO, dochodzi do pierwszych star .

17.15 - Starcia pod budynkiem Domu Prasy, milicja u ywa armatek wodnych, pó niej starcia przenosz si pod KW PZPR i w rejon ulicy Heweliusza.

19.00 - Stoczniovcy ponownie na Politechnice Gda skiej, nawołuj do strajku generalnego nazajutrz, proponuj studentom obj cie przywództwa. Grupa studentów doł cza do pochodu, wracaj cego do centrum Gda ska.

21.00 - Starcia z siłami porz dkowymi PKP i MO na dworcu Gda sk Główny.

22.00-0.00 - Milicja zatrzymuje demonstrantów, przechodniów i osoby wracaj ce z pracy. Po przewiezieniu do KM MO przechodz przez „ cie ki zdrowia”. Potem s przewo eni do aresztu w Gda sku i wi zie w Pruszczu Gda skim i Wejherowie.

Elbl g

W nocy na murach pojawiaj si napisy antyustrojowe.

15 grudnia

9.00 - W Warszawie rozpoczyna si posiedzenie Biura Politycznego KC PZPR, podj to decyzj o u yciu broni przez słu by porz dkowe i wojsko w przypadku bezpo redniego atakowania funkcjonariuszy i ołnierzy, podpalania i niszczenia obiektów, a tak e zagro enia ycia ludzi. Decyzja weszła w ycie o godz. 12.

Gda sk

0.45 - W porcie gdańskim strajkują rejony I, II i cz. III, później strajk obejmuje cały zakład. Strajk rozpoczął tak samo Stocznia Gdańska, Stocznia Północna i Remontowa

4.20 - Port Gdański rozpoczyna strajk. Rozmowy z robotnikami podjęli dyrektorzy Zarządu Portu Gdańsk

6.40 - Strajk rozszerza się na Gdańsk Stocznia Remontowa, Gdańsk Fabryk Mebli, Fabryk Konserw Rybnych, Zakłady Naprawcze Taboru Kolejowego. W Stocznii Gdańskiej i Gdańskiej Stocznii Remontowej odbywają się wiece, w czasie których robotnicy domagają się m.in. uwolnienia zatrzymanych wcześniej przez MO. Grupa robotników wzywa pod bramę Stocznii Północnej do podjęcia strajku.

7.00 - Robotnicy Stocznii Gdańskiej, Fabryki Mebli we Wrzeszczu, Zakładów Futrzarskich wychodzą na ulice, zmierzają w kierunku KW PZPR. Stoczniołwcy spod siedziby KW zmierzają pod Komendę Miejską MO i Prezydium Miejskiej Rady Narodowej, próbują zdobyć budynki i uwolnić zatrzymanych poprzedniego dnia. Milicja używa pałek i petard.

8.45 - Demonstracje pod siedzibą Wojewódzkiej Rady Związków Zawodowych, gmach zostaje podpалony. Ok. 20 tys. zgromadzonych przed KW PZPR przystępuje do szturmowania gmachu, później dochodzi do jego podpалenia. Starcia z wojskiem trwają do południa.

14.45 - Władza wprowadza do akcji czołgi i transportery opancerzone.

15.40 - Jednostki milicji w województwie gdańskim otrzymują rozkaz od ministra spraw wewnętrznych określający warunki użycia broni. Trwają starcia na dworcu Gdańsk Główny. Większość stoczniołwców powraca na teren zakładów i ogłasza strajk okupacyjny

18.00 - Wprowadzona zostaje godzina milicyjna - od 18 do 5 rano. Zablokowano drogi dojazdowe do miasta, odcięto zamiejscowe połączenia telefoniczne. Ulice patrolują wojsko i milicja.

Gdynia

6.30 - Robotnicy Stocznii im. Komuny Paryskiej podejmują strajk, po wiecu wychodzą ze stocznii w kierunku MRN i KM PZPR, dołączają do nich m.in. pracownicy Dalmoru i Unimoru. Pod Komitetem Miejskim PZPR domagają się rozmów z I sekretarzem.

10.00 - Pochód dociera do Prezydium Miejskiej Rady

Narodowej, Delegaci strajkujących przekazują Janowi Mariańskiemu, przewodniczącemu MRN, postulaty. Rozmowy strajkujących z przewodniczącym Prezydium Miejskiej Rady Narodowej kończą się podpisaniem porozumienia.

16.30 - Główny Komitet Strajkowy dla miasta Gdyni obraduje w Zakładowym Domu Kultury Portu Gdyni, formułując nowe postulaty.

24.00 - MO i SB szturmują gmach, w którym obraduje komitet, aresztując delegatów wchodzących w jego skład. Do rana milicja szuka i wyłapuje delegatów, którzy wcześniej opuścili budynek.

Elbląg

18.25 - Demonstracje w wielu miejscach miasta, pochody kierują się pod budynek Komitetu Miejskiego i Powiatowego PZPR, który zostaje podpalony.

16 grudnia

Gdańsk

4.00 - Do miasta wkraczą oddziały wojska, czołgi i transportery opancerzone. Na redzie gdańskiego portu kotwiczą 4 okręty wojenne.

5.00 - Strajk okupacyjny podejmuje Stocznia Gdańska i większość zakładów Trójmiasta. Wojsko obstawia wszystkie bramy stoczniowe, gotowe do użycia broni.

8.00 - Wojsko strzela do robotników, wychodzących ze stoczni bram nr 2, padają zabici i ranni.

14.30 - W Gdańskiej Stoczni Remontowej strajkujący wybierają Komitet Robotniczy, sformułowane zostają postulaty (ukarać winnych za stan gospodarki w kraju, podwyższyć płace i ustabilizować ceny), przekazane po południu do KW PZPR. Ich przyjęcie określili jako warunek powrotu do pracy. W Stoczni Gdańskiej komitet strajkowy przejął kierowanie stoczniami, zorganizowano służbę porządkową.

16.00 - W Stoczni Gdańskiej narada delegatów wydziałów z dyrektorem i sekretarzem KZ PZPR, uczestniczą w niej także delegaci ze Stoczni Północnej i Remontowej.

20.00 - W telewizji gdańskiej przemawia wicepremier Stanisław Kociołek. Apeluje do stoczniowców o przystąpienie do pracy. Nie mówi nic o decyzji zawieszenia pracy w stoczniach.

20.40 - Dyrektor Stoczni Gdańskiej przekazuje Radzie Delegatów informację, że wojsko daje robotnikom 4 godziny na opuszczenie zakładu, po czym zacznie strzelać i bombardować stocznice. Postulaty mają zostać rozpatrzone po zakończeniu strajku.

Gdynia

5.00 - Strajk okupacyjny podejmują Stocznia im. Komuny Paryskiej, Port Gdynia i Dalmor, gdzie robotnicy organizują wiece.

11.15 - W Stoczni im. Komuny Paryskiej rozpoczynają się rozmowy 16 reprezentantów strajkujących z dyrekcją i Komitetem Zakładowym PZPR. Robotnicy jako warunek rozmów stawiają uwolnienie członków MKS.

12.45 - Delegacja złożona z czterech przedstawicieli załogi i I sekretarza KZ PZPR udaje się do sztabu Marynarki Wojennej i MRN by przedstawić dane strajkujących i domaga się zwolnienia aresztowanych. Są zastraszani i zbywani.

17.30 - Trwają demonstracje i starcia z milicją. Władze podejmują decyzje o zawieszeniu pracy stoczni do odwołania, zwolnienia załogi i jej weryfikacji.

22.00 - Wojsko zajmuje pozycje wokół stoczni i portu.

Elbląg

6.00 - Strajk podejmują m.in. spółdzielnia Metal i Zamech

Strajki rozszerzają się poza Trójmiasto - w Tczewie strajk rozpoczyna Polmo i Fabryka Gazomierzy, w Pruszczu Gdańskim Fabryka Aparatury Mleczarskiej i Techmet.

17.30 - Starcia z milicją w rejonie placu Jedności, demonstracje pod KM PZPR i próby jego podpalenia.

Szczecin

Strajk podjęła Stocznia im. Adolfa Warskiego, a następnie Szczecińska Stocznia Remontowa Gryfia. Przeciwko strajkującym skierowano oddziały MO, w pogotowie postawiono okręty wojenne.

17 grudnia

Gdańsk

3.00-5.00 - Robotnicy stoczni gdańskich podjęli decyzję o przerwaniu strajków i opuszczeniu stoczni. Do stoczni wkroczyło wojsko.

12.00 - Zawieszono zajęcia na uczelniach Trójmiasta.

Gdynia

5.15 - Na stacji SKM Gdynia Stocznia gromadzą się stoczniowcy, zmierzający do pracy zgodnie z wezwaniem Kociołka. Odnierze otaczający stocznię mają rozkaz użycia broni. Padają strzały. Nad miastem krążą helikoptery, z których milicja zrzuca gazy łzawiące i strzela.

6.20 - Milicja strzela do demonstrantów pod siedzibą prokuratury. Z placu Konstytucji pochód wyrusza pod siedzibę KM MO i PMRN. Robotnicy Dalmoru przechodzą pod dworzec PKP Gdynia Główna. Starcia z milicją trwają na terenie całego centrum miasta.

8.30 - Milicja strzela do demonstrujących pod PMRN, starcia trwają do południa.

9.00 - Pochód mieszkańców miasta udaje się pod Wyższą Szkołę Morską, gdzie według pogłosek miały odbyć się rozmowy z przedstawicielami władzy. Został on ostrzelany z broni maszynowej.

Do 13.00 trwały starcia z milicją, która strzelała do tłumów

13.30 - Na Wzgórzu Nowotki milicja strzelała do demonstrantów z helikopterów. Godzina milicyjna przesunięta została z 18 na 17.

17.00 - Miasto patrolowały MO i wojsko, czołgi transportery.

Elbląg

14.45 - Pracownicy ze strajkujących Zakładów Przemysłu Drzewnego wychodzą z zakładu pod KMiP PZPR. Kilka tysięcy demonstrantów rozpędziła milicja. Użyto czołgów.

19.30 - Rada Ministrów wydaje uchwałę, zezwalając siłom porządkowym na użycie broni.

18 grudnia

Gdańsk

19.30 - Komitet Obrony Kraju podejmuje decyzję o zmilitaryzowaniu wszystkich portów morskich.

Elbląg

Od rana strajk kontynuują Zamech i ZPD, w mieście trwają starcia z milicją. Władze wyprowadziły na ulice wojsko.

18.00 - Trwają starcia pod budynkiem więzienia, milicja strzela do demonstrantów.

19 grudnia

Elbląg

Nadal strajkuje czarna załoga Zamechu, w mieście odbywają się demonstracje.

20 grudnia - VII plenum Komitetu Centralnego PZPR wybiera na I sekretarza partii Edwarda Gierka.

21 grudnia - Władysław Gomułka ma poważne problemy ze zdrowiem i „zakłócenia sprawności widzenia”. Podobne choroby przywódców nie są niczym nowym i powtórzą się jeszcze w historii PRL.

23 grudnia - Dalszy ciąg zmian „na górze” - Marian Spychalski przestaje być przewodniczącym Rady Państwa, na jego miejsce trafia dotychczasowy premier Józef Cyrankiewicz. Z kolei premierem zostaje Piotr Jaroszewicz.

na podstawie

„Grudzień 1970”,
Paryż 1986

„Grudzień 1970. Przebieg wydarzeń na Wybrzeżu gdańskim”,
Gdańsk 1989

Bogumiła Danowska, „Grudzień 1970 roku na Wybrzeżu gdańskim”, Pelplin 2000.